

6 de voorproef gehad in de vorm van de serie *De Bezetting*, waarvan elke mededeling wetenschappelijk bewerkt was: niet iedereen realiseerde zich dat onder het kijken naar die boeiende uitzendingen. Naast prof. dr. L. de Jong is al die jaren een omvangrijke staf aan het werk geweest voor dit project. Af en toe hoorde de buitenwereld hun namen: Paape, Sijes, Rijser, Groeneveld, In 't Veld, Van der Leeuw. Het is juist om zich ook hun arbeid te herinneren, wanneer men na de lectuur van dit eerste deel over *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* een eerste poging tot waardering beproeft.

Allereerst mag worden vastgesteld dat het tijdperk van de verhalende geschiedschrijving heus nog niet voorbij is. Aan degenen die ons verzekeren dat de geschiedwetenschap aan mathematisering toe is en dat niemand verder komt met een impressionistische benadering maar bij kwantificering zweert of de Cliometrie als nieuwe afgod erkent, kan dit eerste deel van De Jong's werk worden voorgehouden. Na Huizinga, Geyl, Romein, Rogier, Bartstra en Polman volgt De Jong in de rij van schitterende beoefenaars der verhalende geschiedschrijving. Scherp kan hij personen portretteren, boeiend karakteriseren en uiterst genuanceerd weet hij achtergronden en structuren aan te geven, waardoor bij de lezer inderdaad inzicht, verklaring en begrip van een recent verleden groeit. Als geschiedschrijving een vorm van zich rekenschap geven is, dan heeft onze generatie een pracht van een werkstuk ter beschikking. Neen, geen lessen voor een volgende keer, die niet komen zal, maar wijzer worden en rijper voor de toekomst: dat is de vrucht van deze lectuur. Snelle criticasters en simplificerende dogmatici zullen evengoed als schreeuwerige utopisten tot nadenken en aarzelen komen, wanneer ze faliekant mistastend de vooroorlogse situatie belachelijk vinden en in plaats van kennis van het verleden een karikatuur koesteren. Het kennen van de geschiedenis is een begrijpend benaderen, niet een rondgang langs lachspiegels en curiosa uit een ouderwetse tijd. De geschiedenis is géén science du passé, maar een science des hommes dans le temps: het gaat erom de mens te begrijpen door middel van de mogelijkheden die hij historisch al of niet heeft verwerkelijkt. Zo beschouwd heeft De Jong een voortreffelijke dienst bewezen aan onze generatie, die vanuit de draaikolk der verandering zoekt naar nieuwe oriëntatie. Tegelijkertijd heeft hij op onontkoombare manier de aandacht voor de z.g. vaderlandse geschiedenis opgeëist. Dat laatste is op zich al een prestatie, omdat maar weinig geschiedenisleraren het gevoel hadden iets met de "vaderlandse" te kunnen doen, waar de "algemene" geschiedenis van de twintigste eeuw zo onnoemelijk belangrijker scheen te zijn.

Het was te verwachten dat in dit boek het vroege fascisme van de jaren '20 en de ontwikkeling van de N.S.B. in de jaren '30 uitvoerig ter sprake zouden komen. De Jong kon daarbij steunen op een aantal uitstekende voorstudies van Schöffers, Willemsen, Joosten en Kooy; A. A. de Jonge's recente publikaties over *Crisis en critiek der democratie* en over de N.S.B.